

Naturvernforbundet

Molde

Molde 05.08.25

Deres ref.: 200700414-57

nve@nve.no

Revisjon av konsesjonen for Istadvassdraget – uttalelse til klage fra Istad Kraft AS

Vi viser til brev fra NVE av 16.06.25 om klagen fra Istad Kraft AS.

Naturvernforbundet sitt inntrykk av klagen er at det brukes to strategier for å unngå revisjon av konsesjonsvilkårene. Det ene er ved hjelp av konsulentfirma og advokat der oppdraget er å overbevise NVE om at vassdragsreguleringen nesten ikke har hatt konsekvenser for livet i elva, og at det derfor ikke er nødvendig med revisjon.

Den andre strategien er å skyve et eventuelt revisjonsvedtak lengst mulig fram i tid. Metoden er påstand om behov for nye utredninger. Dette som en del av en omkamp om økologisk tilstand og miljømål vedtatt i vannforvaltningsplanen.

Lokallaget har ikke økonomi til verken advokat eller kjøp av konsulentbistand, men vi har likevel meninger om klagen.

Vannforvaltningsplanen

Da vannforvaltningsplanen kom var signalene klare. Målet var å styrke hensynet til natur og miljø i vassdrag som er påvirket av vannkraft selv om det kan gi krafttap. Dette gjaldt Oppdølselva øvre, Oppdølselva nedre og Skalleelva øvre og midtre, og med 2033 som frist for måloppnåelse.

I departementet sin saksutredning er det vist til regionalt NVE og Miljødirektoratet sine uttalelser. Vi leser at prioriteringene av miljømål som kan medføre krafttap i Skalleelva er gjort med tilvising til de nasjonale føringene, og er godt begrunnet ut fra ny kunnskap om elvemusling i Skalleelva.

Klager påstår at NVE sin begrunnelse for å fastsette miljømål for de tre vannforekomstene er feil, og at den økologiske tilstanden i de aktuelle vannforekomstene er allerede god. Det argumenteres med at det ikke er påvist andre utfordringer av miljømessig karakter, forårsaket av reguleringen, som tilsier behov for åpning av revisjon.

En omkamp på vannforvaltningsplanen får Istad Kraft ta opp gjennom de ordinære revisjonsprosessene hvert 6 år etter reglene i forskriften om rammer for vannforvaltningen. Vi er derfor uenig i en omkamp som kobles til denne revisjonsprosessen. Forskriften kom i 2006. Det samme året kom det første revisjonskravet. Istad Kraft har hatt god tid til å engasjere seg i arbeidet mot endring av konsesjonsvilkårene.

Vi frarår derfor en utsettelse av saken i påvente av en ny revisjonsprosess.

Kunnskapsgrunnlaget

På side 2 i klagen opplyses det at kunnskapsgrunnlaget som ligger til grunn for så vel klassifisering av dagens tilstand som fastsettelse av miljømål for disse vannforekomstene i gjeldende vannforvaltningsplan er beheftet med betydelige mangler, og at Istad er i prosess for å innhente et oppdatert kunnskapsgrunnlag.

Det er uklart hva som menes med de betydelige manglene eller hva som skal hentes inn av ny kunnskap. Vi oppfatter dette mest som en strategi for å skyve et eventuelt revisjonsvedtak lengst mulig fram i tid.

Vi regner med at i den videre behandlingen av saken blir prinsippene i §§ 8 til 12 i naturmangfoldloven, jfr. §§ 4 og 5, lagt til grunn. Blant annet en vurdering om kunnskapsgrunnlaget.

Den eksisterende kunnskapen er hentet inn på et objektivt grunnlag for å få fram både akvatisk og terrestrisk informasjon om området uavhengig av Istad sin motstand mot endring av konsesjonen.

Eldre kunnskap om Istadvassdraget er gjennomgått av Statsforvalteren i brev av 14.10.2021 til fylkeskommunen.

Rapporten fra Kjell Sandaas med tittelen «Overvåking av elvemusling Margaritifera margaritifera i Skallelva 2021.» og notat av 10.11.2021 til Statsforvalteren er en viktig del av kunnskapsgrunnlaget.

Sweco sin ungfiskundersøkelse i Oppdølselva i 2021 er et annet.

Nytt kunnskapsgrunnlag informerte vi om i vårt brev av 18.02.25. Det var naturbasedata fra NiN kartlegging etter Miljødirektoratet sin kartleggingsinstruks i den delen av konsesjonsområdet som omfatter Molde kommune. Jfr. ellers tidligere kartlegging av viktige naturtyper etter DN håndbok 13. Vi informerte også om de registrerte friluftslivsverdiene i Miljødirektoratet sin Naturbase og om utfordringer i den sammenheng.

Vi er uenig når klager argumenter med at det ikke er påvist andre utfordringer av miljømessig karakter enn minstevassføring.

Vassdraget

Både fisk og elvemusling er gode indikatorer på den økologiske tilstanden, men må vurderes i sammenheng med vassdraget som økosystem der både fisk og elvemusling er nær knyttet til hverandre i forskjellige livsfaser og med tanke på annet liv i elva som insekter, bunndyr og andre vannlevende organismer. Fuglelivet i og langs vassdraget er også en del av helheten. Det er vannet som gir liv i et vassdrag.

En annen side ved klagen som vi reagerer på er påstanden om feil i Sandaas vurderinger om dagens økologiske tilstand. Dette er en påstand som ikke er lagt fram for Sandaas for kommentarer. Målet med undersøkelsen i 2021 var et bedre kunnskapsgrunnlag, men nå dreier det seg om bruk av et konsulentfirma der oppdraget er å støtte opp om Istad Kraft sin bekymring for å tape inntekter ved et eventuelt krav om minstevassføring og andre biotopforbedrende tiltak. Dessverre har ikke lokallaget økonomi til å bestille en oppfølgende vurdering av Sandaas.

Ethvert kraftselskap er pliktig til å legge miljøhensyn inn i sin virksomhet. Det må ikke bli slik at noen kraftselskap får konkurransefordeler ved å unngå dette.

I klagen leser vi at Sandaas rapport representerer ikke noe nytt eller bidrar med ny kunnskap som ikke var kjent på tidspunktet da NVE publiserte sin nasjonale gjennomgang og prioritering for revisjon i 2013 eller da miljømålet ble fastsatt. En tvilsom påstand som ikke er forankret i den økologiske miljøtilstanden.

I rapporten fra Sandaas leser vi at sammenlignet med data fra 2009, kan det synes som om tilstanden har endret seg i negativ retning fra 2009, via 2013, til 2021.

Det blir vist til massiv gjengroing, spesielt med krypsiv, som hindrer at muslingens glochidielarver spres nedstrøms, og fører til nedslamming av substratet. Svært liten vannføring store deler av året medfører liten fortykning av næringsstoffer fra landbasert virksomhet som hogst og gjødsling og som fører til høy vanntemperatur og betydelig vekst av grønnalger og vannvegetasjon.

Observasjonene av få tomme skall, stort sett akkumulert over mange år, tyder på at dagens bestand av elvemuslingen er tilpasset den regelmessig svært lave vannføringen. Imidlertid ligger store produktive arealer tørrlagt på sommerstid grunnet reguleringen. Muslingsbestanden kunne ha vært vesentlig større og hatt bedre rekruttering. Dette gjelder spesielt strekningen mellom veibroa (Ytre Romold veg) og bekken fra Nesvatnet. Hovedutfordringen for vassdraget er vannføringen som er bestemmende for alt liv i vannet.

Dette viser at påstanden i klagen er feil når det argumenteres med at krav om minstevannføring vil ikke være egnet til å avhjelpe de miljømessige

konsekvensene som kunnskapsgrunnlaget NVE henviser til. Det anføres også at det ikke er behov for ytterligere tiltak for elvemusling og fisk for å nå fastsatt miljømål.

I Artsdatabanken er det en begrunnelse for hvorfor elvemusling har status som en truet art. Vi leser at vassdragsreguleringer påvirker i stor grad den naturlige vannføringen i elver og bekker og vil derfor kunne endre habitatet til muslingene ved at variabler som flom, vannhastighet, vanndekt areal og substratkvalitet påvirkes. På grunn av elvemuslingens strenge habitatkrav kan vannkraft-reguleringer derfor potensielt føre til betydelige forstyrrelser. I vurderingen blir det konkludert med at selv om noen bestander synes å ta seg sakte opp, forventes det fortsatt bestandsnedgang på grunn av diverse trusler mot artens leveområder. Norge har et betydelig ansvar for å ta vare på elvemuslingen i Europa.

Vi vil merke at Sandaas sine faglige vurderinger om elvemuslingen i Skalleelva bygger på feltarbeid. Vårt inntrykk av Sweco sin argumentasjon mot Sandaas sine vurderinger fremmes uten feltbefaring i området.

På side 9 i klagen blir det vist til Sweco sin rapport fra 2021 om ungfiskeundersøkelser i Oppdølselva, og det blir konkludert med at gjeldende vannforvaltningsplan legger til grunn feil økologisk tilstand og kan ikke danne grunnlag for åpning av vilkårsrevisjon. Vi vil merke at vurderingene om en vilkårsrevisjon må omfatte mer enn ungfiskbestanden.

Sitat under er fra kapittel 4.2 i Sweco sin rapport fra 2021 som gir et mer nyansert bilde av den økologiske tilstanden og som gjelder belastningen med redusert vannføring:

«Vannprøvedata som nylig er samlet inn fra Oppdølselva i forbindelse med ny E39 Lønset-Hjelset, viser at vassdraget har god kjemisk tilstand. Det er ingenting som tyder på at vassdraget er belastet med noe annet enn redusert vannføring. Oppsummert for de ulike vannforekomstene forslår vi følgende økologisk tilstand basert på ungfisk: - Vannforekomst 105-74-R og 105-12-R: moderat økologisk tilstand - Vannforekomst 105-77-R: dårlig økologisk tilstand - Vannforekomst 105-90-R: SMVF»

Revisjon av konsesjonsvilkår

På side 2 og 3 i klagen vises det til departementets retningslinjer for revisjon av konsesjonsvilkår for vassdragsreguleringer. Vi er enig i at det ikke er noen automatikk i at revisjon skal åpnes kun fordi det har gått et nærmere bestemt antall år fra konsesjon ble gitt.

Naturvernforbundet mener det er påvist at det foreligger konkrete behov for revisjon av miljømessig og samfunnsmessig karakter. Kunnskapsgrunnlaget er bedre. Vi vil også trekke fram Naturavtalen fra 2022 som er et juridisk bindende og rammegivende dokument for også norsk naturforvaltning. Avtalen er følget opp gjennom stortingsmelding 35 (2023–2024) om bærekraftig bruk og bevaring

av natur og norsk handlingsplan for naturmangfold. Det er gitt rammer for en politikk som både skal bidra til å nå nasjonale mål og de globale målene i naturavtalen. Et sentralt mål i Naturavtalen er å stoppe og reservere tapet av natur innen 2030. Det skal blant annet skje ved å restaurere minst 30 % ødelagte naturområder. Vassdrag er ikke unntatt.

Effektkjøring

Når klagen og andre sider ved saken behandles, bør utfordringene med effektkjøring av kraftverket inn i vurderingene. For livet i et vassdrag er det utfordrende å tilpasse seg de raske endringene etter energibehov, markedsanalyser og prising av elektrisk energi.

Økologiske konsekvenser for livet i et vassdrag som følge av effektkjøring er for eksempel stranding av ungfisk, insekter og bunndyr. Dette kan medføre reduserte bestander og dermed også redusert biologisk produksjon i et vassdrag.

Desto mindre vann i et vassdrag desto større kan de biologiske skadene bli. Av også den grunn er det viktig med en vedtatt minstevassføring i vassdraget.

Melding om adresseendring

I brevet til oss er denne postadressen brukt:

«Naturvernforbundet i Molde c/o Japke Sietske Stobbe Sollivegen 101A 6414 Molde»

Rett postadresse er:

«Naturvernforbundet i Molde, c/o Kristin Glæstad Vonheim, Nybøvegen 10, 6410 Molde». Jfr. enhetsregisteret i Brønnøysund.

Vennlig hilsen

Naturvernforbundet i Molde

Kopi: Statsforvalteren i Møre og Romsdal, sfmrpost@statsforvalteren.no

Leder: Kristin Glæstad Vonheim, Nybøvegen 10, 6410 Molde, telefon 93 68 56 10

E-post: molde@naturvernforbundet.no Naturvernforbundet i Molde er på Facebook og Instagram

Nettet: <https://naturvernforbundet.no/moreogromsdal/lokallag/molde/>

Org. nr. 919 666 846